

УДК 343.431(477+100)

Світлана Грищенко, д-р педагогічних наук, доцент, професор кафедри соціальної педагогіки, Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка, Україна, м. Чернігів

Основні причини та чинники торгівлі людьми в Україні та світі

На сучасному етапі в поняття торгівлі людьми у світовому масштабі вкладають різні явища, які мають спільні ознаки, головна серед яких – продаж (інша платна передача, з метою експлуатації) людини. Основні чинники, що призводять до торгівлі людьми є економічні, політичні, соціальні, правові, психологічні та наявність так званої соціальної мережі за кордоном.

Ключові слова: торгівля людьми, протидія торгівлі людьми, чинники, причини, запобігання торгівлі людьми.

Світлана Грищенко. Основные причины и факторы торговли людьми в Украине и мире

На современном этапе в понятие торговли людьми в мировом масштабе вкладывают разные явления, которые имеют общие признаки, главная среди которых – продажа (другая платная передача, с целью эксплуатации) человека. Основные факторы, которые приводят к торговле людьми: экономические, политические, социальные, правовые, психологические и наличие так называемой социальной сети за рубежом.

Ключевые слова: торговля людьми, противодействие торговле людьми, факторы, причины, предотвращение торговли людьми.

Svitlana Grishchenko. Principal reasons and factors of trading in people in Ukraine and world

On the modern stage in the concept of trading in people on a world scale inlay the different phenomena which have general signs, main among which is a sale (other requiring payment transmission, with the purpose of exploitation) of man. Basic factors, which result in trading in people economic, political, social, legal, psychological and presence of the so-called social network abroad.

Keywords: trading in people, counteraction to trading in people, factors, reasons, preventions of trading in people.

Постановка проблеми. Торговля «живим товаром» як асоціально-кримінальне явище має особливості пристосовуватися до нових умов життя, міняти свої форми і методи залежно від економічної і соціальної ситуації у кожній конкретній країні й у світі взагалі. Сьогодні з'являються нові тенденції в торгівлі людьми. Змінюються методи та підходи злочинних угруповань, способи вербування, групи ризику. Загалом зміни мають такі вияви: потерпілими від торгівлі людьми стають і чоловіки, усе менше жінок у віці за 35 років, а більше молодих – 15–19 років вивозяться для роботи у секс-індустрії, що свідчить про тенденції до омолодження бізнесу і дитячого рабства; з'являється інформація про факти торгівлі дітьми; торгівці висувають більше вимог до «якості товару»; все більше з'являється потерпілих від торгівлі людьми, які використовувалися не в секс-бізнесі, а експлуатувалися в домашньому господарстві, на напівлегальних та нелегальних мануфактурах та фабриках (їх вік 30–50 років); нові місця пошуку товару (торгівці переходять до вербування у сільську місцевість); більш завуальованим та законспірованим стало вербування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми торгівлі людьми досліджують науковці: стандарти соціальних послуг у сфері протидії торгівлі людьми – В.Ю. Кизим, О.А. Козачук; соціально-педагогічні основи протидії торгівлі людьми та експлуатації дітей – К.Б. Левченко, Л.Г. Ковальчук, О.А. Удалова; запобігання торгівлі людьми в системі професійно-технічної освіти – І.Д. Зверева, Р.М. Зеленський, Н.С. Калапник; соціальну профілактику торгівлі людьми – К.Б. Левченко, І.М. Трубавіна. Кримінальний кодекс України №2341–III від 05.04.2001 р., ст. 149 визначає законодавчу базу у боротьбі з торгівлею людьми.

Виклад основного матеріалу. Торговлю тлумачать як: такий продаж людини, коли її покупець отримує над нею всі або майже всі атрибути права власності (работоргівлю); продаж, що призводить до застосування щодо людини інститутів та звичаїв тотожних з рабством, таких, як боргова кабала, сімейне рабство тощо; вивезення для продажу або продаж людини за кордоном чи у своїй країні для використання в проституції або порнобізнесі; продаж дитини для незаконного усиновлення; використання ембріона чи плоду людини з корисливою метою (фактично продаж ембріону чи плоду); продаж людини з метою незаконного вилучення її органів тощо [4, с.24].

Процес торгівлі людьми може включати особу або групу осіб, починаючи з вербувальника і закінчуючи особою, яка купує чи одержує жертву. Це може бути особа, що утримує людину в умовах рабства чи застосовує до неї методи, тотожні рабству, примусова праця, наприклад, примусове використання в промисловій, сільськогосподарській, рибальській галузях, чи в жебрацтві, у домогосподарстві служницею, чи в примусовому шлюбі. Відповідно до сучасного тлумачення торгівлі людьми, вона ви-

знається і без ознаки перетинання державних кордонів. Адаже є велика кількість випадків «внутрішньої» торгівлі людьми, що відбувається під час переміщення людей з одного регіону в інший у межах однієї країни. Такі особи страждають від насильства не менше тих, кому доводиться перетинати кордон [4, с.23–24].

Необхідно визначити основні поняття щодо торгівлі людьми в Україні. Торговля людьми – здійснювані з метою експлуатації, вербування, перевезення, передача, приховування або одержання людей шляхом загрози силою або її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливістю положення, або шляхом підкупу, у вигляді платежів або вигод, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу [5, с.11].

Запобігання торгівлі людьми – система заходів, спрямованих на попередження причин та передумов, що впливають на торгівлю людьми [5, с.9].

Протидія торгівлі людьми – система заходів, спрямованих на подолання торгівлі людьми шляхом запобігання цьому явищу, боротьби з ним та надання допомоги й захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми [5, с.10].

Вербувальники беруть на себе більше роботи: вони знаходять людей, самостійно оформляють їм документи, самі перевозять їх через кордон і передають у руки покупцю за рубежом, одержуючи відразу гроші. Раніше вербувальники займалися лише вербуванням і оформленням документів, інші функції брали на себе інші злочинці. У такій ситуації вербувальники часто не одержували обійняти їм гроші. Поширюється внутрішня торгівля – з метою втягнення до порнобізнесу та проституції дітей, у тому числі на замовлення іноземців; змінюються форми торгівлі людьми, шляхи вивезення, зростають масштаби проблеми.

Зростає різниця між багатими та бідними країнами особливо впливає на становище жінок і дітей. Розлад національної економіки та політичної системи додає труднощів усім прошаркам населення, але жінки особливо вразливі в такій ситуації. Вони часто опиняються у парадоксальній ситуації, бо відповідають за дохід сім'ї, у той же час не мають рівного доступу ні до краще оплачуваної роботи, ні до однакових можливостей для легальної міграції з метою працевлаштування порівняно з чоловіками. Зазначені чинники надають широке поле діяльності звідникам і сутенерам для вербування молодих жінок на зарубіжні роботи та до сексуального бізнесу [3, с.17].

Треба наголосити, що, крім звичайної експлуатації, жінки стикаються ще з однією її формою – сексуальною експлуатацією, котра приносить найбільші прибутки у сфері торгівлі людьми. Жінки, які вивозяться до іноземних держав з метою використання їх у секс-бізнесі, становлять вкрай ізольовану та беззахисну групу. Порушення прав людини та насилля носять масовий характер. Жінки працюють по 12–15 годин, а часто і цілу добу в секс-клубах, притонах чи бюро інтимних послуг, де власники, крім того, використовують їх приборальними, офіціантками чи хатніми робітницями. Обмеженням свободи, шантажуваним та залучуванням сутенери повністю підкорюють їх собі. Зрозуміло, що в таких умовах особа потерпає від психологічних, моральних та фізичних випробувань. Одним із вагомих факторів є те, що досить часто особа перебуває в чужій державі нелегально. Офіційні документи, за якими вона в'їхала, втрапили свою чинність [3, с.17]. (До більшості країн Західної Європи українські громадяни виїжджають за туристичними або гостьовими візами, термін дії яких – 3 місяці. Такі візи не дають права на роботу). Крім того, майже в кожному випадку сутенери вилучають персональні документи (паспорти). Особу переконують (і воно насправді так і є), що лише той факт, що вона знаходиться на нелегальному становищі, тягне багато неприємних наслідків: ув'язнення, депортація, штраф. Тому особа сама зацікавлена уникати контактів з представниками влади, що у свою чергу унеможливає будь-який правовий захист. Враховуючи всі ці обставини, не дивно, що жертви секс-бізнесу дуже рідко наважуються називати імена своїх сутенерів та свідчити проти них у судах. Крім того, іноземна мова стає на перешкоді спілкування жертви та представників влади.

Фактором, що підготує до бажання їхати за кордон у пошуках щастя, є насильство стосовно жінок, зокрема домашнє. Досвід спілкування з жінками, які потерпіли від торгівлі, свідчить про те, що домашнє насильство нерідко стає передумовою, причиною, несвідомим поштовхом, що спонукає жінку пікути щастя і заробітку якомога далі від батьківщини. Суб'єктами насильства над жінкою виступають або батьки, або чоловік. Непорозуміння між поколіннями в родині – це чинник багатьох особистих бід. Коли молода жінка страждає від психологічного або навіть фізичного насильства з боку батьків, вона не буде довго розмірковувати над пропозиціями посередників. Навпаки, коли батьки готові в будь-яку хвилину прийти на допомогу, дівчатам удавалося звільнитися з рук работоргівців.

Особливо потрібно виділити причини, що сприяють втягненню дітей у комерційну сексуальну експлуатацію. Їх умовно можна розподілити на дві групи. Перша – це фактор «пшовхання», тобто коли важкі життєві обставини спричинили втягнення дитини в комерційну сексуальну експлуатацію (примус батьків чи опікунів, безпритульні діти, нарко- або алкоголезалежні). Друга група – це фактори «притягування». До цих факторів можна віднести такі, які приваблюють дітей до роботи в секс-бізнесі та порнографії. Це і культ сексу в ЗМІ, особливо на екрані та в журналах, ява про легкість і швидкість заробітку та непотрібність набуття освіти. Тому діти ще шкільного віку іноді роблять вибір саме такого заробітку. Хоч це є вибір добровільний, але не можна плутати його з усвідомленим. Найчастіше, навіть якщо вибір робиться на перший погляд вільно, як правило, є різні фактори, які «підштовхують». До таких факторів можна віднести недбале та безвідповідальне ставлення батьків, що не задовольняють основні життєві потреби дитини (їжу, житло, одяг та освіту) або жорстоко поведуться: сексуальне насильство в сім'ї, психологічний тиск та лобі. Такі діти проводять більшість свого часу на вулиці або навіть живуть на вулиці. Офіційна статистика «дітей вулиці» збільшується з року в рік [3, с. 18].

Практичний досвід роботи із запобігання торгівлі людьми та безпосереднє спілкування з особами, які бажають їхати працювати за кордон, та з тими, хто повернувся звідти, свідчить, що велику негативну роль у поширенні в Україні злочину «торгівля людьми» відіграє погана обізнаність українських громадян щодо можливостей працевлаштування та перебування за кордоном, а також про наслідки нелегального працевлаштування за кордоном. Цю групу чинників можна назвати інформаційними.

До правових чинників можна віднести відсутність, з одного боку, працюючої системи захисту потерпілих, недостатню захищеність українських громадян від рук торгівців «живим товаром» як в Україні, так і за її межами, а з другого – складний шлях доведення злочинної діяльності, збору доказів та документування злочину працівниками правоохоронних органів. Досі в Україні нема закону про соціальний захист українських громадян за кордоном. Недостатньо використовуються норми чинного законодавства проти шахрайства. Практично не працює в Україні програма захисту свідків. Немає правового захисту громадян від свавілля влади, бюрократизму, невивплат заробітної плати [3, с. 19].

Важливим чинником, який сформувався та виявився вже на початку нового століття, є наявність так званої соціальної мережі за кордоном. За даними дослідження Міжнародної організації праці, у більшості мігрантів, як благополучних, так і жертв торгівлі людьми, за кордоном працює хтось чи з родичів, чи близьких друзів, що сприяє поінформованості про можливість працевлаштування там, значно полегшує процес виїзду. Найбільше ризикують стати потерпілими від торгівлі людьми ті, хто виїжджає в далеке зарубіжжя з метою нелегального працевлаштування через посередника, який бере на себе фінансування поїздки – оформлення візи і закордонного паспорта, придбання квитків. Ці грошові витрати є додатковим мотиваційним фактором, який не дозволяє людям відмовитися від поїздки у випадку виникнення сумнівів у її безпеці, вони ж стають і причиною того, що мігранти не можуть добровільно залишити роботу, тому що повинні повернути борги.

Важливими, але мало дослідженими є психологічні чинники: кризовий стан, у якому знаходяться наші громадяни, призвів і до зменшення самозахисту, погіршення психологічного самопочуття людей. За принципом «уже гірше не буде» люди погоджуються на різні авантюрні пропозиції, навіть не думаючи про їх наслідки. Насильство в сім'ї також підштовхує до розриву родинних зв'язків.

Маємо також зазначити, що дослідники І.М. Трубавіна та Л.Г. Ковальчук виокремили ефективні форми і методи роботи із запобігання торгівлі людьми. Серед них пріоритетна роль належить активним, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи і творчості.

Дискусія – це публічна суперечка з метою формування нових ідей і поглядів, поглиблення розуміння нових теоретичних положень, подолання невірних суджень, руйнування стереотипів або їх розхитування, формування умінь аргументації, доказу, логічного висловлення, порівняння, аналізу. Дискусії сприяють виявленню різних точок зору на проблему позитивного і негативного в них [1, с. 112]. Доцільно використовувати для зміни ставлення до проблем торгівлі людьми, насильства в сім'ї, потерпілих та членів їх сімей. Дебати – це суперечка щодо відстоювання двох різних точок зору, це – варіант дискусії.

Висновки. Таким чином, основними причинами та чинниками, що спричиняють негативне явище торгівлі людьми в Україні й світі є причини, що сприяють втягненню дітей у комерційну сексуальну експлуатацію, насильство стосовно жінок, зокрема

домашнє, економічні, політичні, соціальні, правові, психологічні чинники, наявність так званої соціальної мережі за кордоном.

Причини торгівлі людьми потрібно шукати і в існуванні зовнішніх чинників, серед яких слід зазначити як позитивні: відкриття кордонів та спрощення можливості для українських громадян подорожувати по світу як у пошуках розваг, так і праці; так і негативні: інтернаціоналізація тьшової економіки; зростання різниці між багатими та бідними державами; формування міжнародних кримінальних об'єднань; корумпованість працівників державних органів.

Список використаних джерел

1. Запобігання торгівлі людьми в системі професійно-технічної освіти: навч.-метод. посіб. / І.Д. Зверева, Р.М. Зеленский, Н.С. Калашник та ін. – К.: Україна, 2008. – 284 с.
2. Кримінальний кодекс України №2341–III від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
3. Соціально-профілактика торгівлі людьми: навч.-метод. посіб. / за ред. К.Б. Левченко, І.М. Трубавіної. – К.: ТОВ Агентство «Україна», 2007. – 352 с.
4. Соціально-педагогічні основи протидії торгівлі людьми та експлуатації дітей: навч.-метод. посіб. / К.Б. Левченко, Л.Г. Ковальчук, О.А. Удалова та ін. – К.: Агентство «Україна», 2011. – 292 с.
5. Стандарти соціальних послуг у сфері протидії торгівлі людьми: збірка проєктів документів / Міжнар. жіночий правозахисний центр «Ла Страда-Україна»; упоряд. В.Ю. Кизим, О.А. Козачук. – К.: Агентство «Україна», 2011. – 96 с.

* * *

УДК 069(091)(477.86)

Інна Демеха, аспірантка кафедри туризму і рекреації, Інститут туризму Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, Україна, м. Івано-Франківськ

Незалежні громадські музеї Прикарпаття в роки незалежності України

Висвітлені особливості розвитку сільських громадських музеїв Прикарпатського регіону в роки незалежності України. Дано визначення сутності й особливостей роботи сільських громадських музеїв. Визначені головні складові специфіки діяльності сільських громадських музеїв Прикарпаття. Розглянуто історичний аспект роботи музейних установ краю. Досліджена робота окремих громадських музеїв у сільській місцевості Івано-Франківщини та проаналізовано зв'язок громадської музейної справи з навчальним процесом у школах Прикарпаття.

Ключові слова: сільські громадські музеї, музейна справа, Прикарпаття, краєзнавча робота, фонд, експозиція, виставка, екскурсія, музей-хата, музей-кімната.

Інна Демеха. Сельские общественные музеи Прикарпатского региона в годы независимости Украины

Освещены особенности развития сельских общественных музеев Прикарпатского региона в годы независимости Украины. Дано определение сущности и особенностей работы сельских общественных музеев. Определены главные составляющие специфики деятельности сельских общественных музеев Прикарпаття. Рассмотрен исторический аспект работы музейных учреждений края. Исследована работа отдельных общественных музеев в сельской местности Ивано-Франковщины та связь общественно музейного дела с учебным процессом в школах Прикарпаття.

Ключевые слова: сельские общественные музеи, музейное дело, Прикарпаття, краеведческая работа, фонд, экспозиция, выставка, экскурсия, музей-дом, музей-комната.

Inna Demeha. Public museums of Prykarpattya region in the years of independence of Ukraine

The features of development of rural public museums of Prykarpattya region are lighted up in the years of independence of Ukraine. Determination of essence and features of work of rural public museums is given. The main making specifics of activity of rural public museums of Prykarpattya are certain. The historical aspect of work of museum establishments of edge is considered. Work of separate public museums is investigational in rural locality of the Ivano-Frankiv'sk areas of Ukraine and connection of public museum affair is analyzed with an educational process in schools of Prykarpattya.

Keywords: rural public museums, museum business, Prykarpattya, regional work, fund, display, exhibition, excursion, museum-house, museum-room.

Прикарпаття – самобутній регіон нашої країни, де збереглися народні традиції та культура. Зокрема таких етнічних груп як гуцули, бойки, опояни, покутяни, частково лемки. Не слід забувати і про культурно-історичний вплив національних меншин, які

ЗМІСТ

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Адамович Н. До питання про становище жінок у Візантійській імперії.....	4
Омельчук В. Політико–правові засади державно–конфесійних взаємин Латинської Романії.....	6
Рудь М. Державотворчі процеси на Полаб'ї у IX–XII ст.	9
Козлов М. Ілля Муромець та Ідолище погане (з історії протистояння пізніх язичників та давньоруських князів в другій половині XII ст.).....	12
Герасько М. Батуринські торги та ярмарки як рушійна сила місцевої торгівлі (друга половина XVII – на початку XX ст.).....	14
Атік Рахман Сиддик. Культурне значення Бахчисарая періоду Кримського ханства.....	17
Семешук В. Історія та особливості осушувальних робіт на території Волинського воєводства.....	19
Мицько В. Навчальні округи в Україні у 1835–1860 рр.: деякі особливості системи управління.....	21
Казьмирчук М. Поляки у соціально–економічному житті Київської губернії (1861–1917 рр.).....	23
Кузнець Т. Сільське православне духовенство Київської єпархії кінця XIX ст. у вимірах демографічної статистики.....	26
Потій Н. Функції та діяльність попечителів і попечительств земських училищ Чернігівської губернії (друга половина XIX – початок XX ст.).....	29
Рудь О. Панські садиби в Київській губернії: соціально–економічні та культурно–освітні аспекти (друга половина XIX ст.).....	31
Рютин В., Фалько С. Становлення розвідувальної служби військового відомства Російської імперії в Китаї (1848–1881 рр.).....	33
Смірнов М. Історія заснування містечка Браїлів та його перші роки існування.....	37
Смірнов М., Романюк І. Розбудова промисловості в Браїлові протягом другої половини XIX – початку XX ст.....	38
Лавренюк А. Одноденні і багатоденні пости та їх роль у житті українців традиційного суспільства.....	40
Вітюк О. Місцеве самоврядування на Поділлі в заключний період існування Центральної Ради (листопад 1917 – квітень 1918 рр.).....	42
Єпик Л. Вплив соціально–культурних і регіональних факторів на сприйняття селянами України мовної політики радянської влади (20–і роки XX ст.).....	44
Кривуля О., Коковіхіна О. Методичні пошуки у процесі підготовки педагогічних кадрів в Україні у 20–і рр. XX ст.....	47
Балакірєв В. Державний менеджмент стандартизації, метрології та сертифікації як радянський міф щодо забезпечення якості продукції в нових українських соціально–економічних умовах.....	49
Бишовець І. Передумови створення закладів професійно–технічної освіти в Україні.....	50
Латишева О. Реорганізація радянської системи добровільного страхування в УСРР у 30–х роках XX ст.....	52
Олійник М. Еволюція сільського господарства на Поділлі в роки непу через призму статистики.....	55
Пиріг М. Національне питання у діяльності українських ліворадикальних сил Польщі: 20–і рр. XX ст.....	57
Рибко О. Революційні трансформації в системі місцевої влади та самоврядування Волинської губернії 1917 року.....	60
Губський С. Значення досвіду українського державотворення (1917–1920 рр.) у відродженні національної пам'яті народу на сучасному етапі.....	62
Мальшина К. Словенський політичний католицизм у державотворчих процесах післявоєнного періоду (1918–1923 рр.).....	64
Синьківський В. Участь Івана Карпинця в українсько–польській війні 1918–1919 рр.....	67
Томюк І., Опельбаум Ю. Л. Розенберґ як один із чільних представників української національної течії в Комуністичній Партії Східної Галичини.....	69
Хайруддінова Е. Ліквідація мусульманських релігійних установ в Бахчисарайському районі в 1920–1930 рр.....	71
Тищенко А. Культурні споруди Кам'янець–Подільського в 20–х рр. XX ст.....	73
Чучалін О. Конфіскація церковних цінностей Києво–Печерської Лаври 1922 року як антирелігійна кампанія щодо Православної Церкви.....	76
Шарпатий В. Соціальне забезпечення в програмних документах більшовиків в УСРР на початку 1920–х років.....	78
Швидченко Т. Армія УНР у бою за Вознесенськ 16 квітня 1920 року.....	80
Демочко Г., Ростовська В. Проблеми пияцтва та алкоголізму в радянській Україні 1920–х років та спроби їх подолання (на прикладі Харкова).....	83
Кужільна О. До питання про заснування та діяльність Товариства «Музей визвольної боротьби України» в Празі (1925–1948 рр.).....	85
Михайличенко Д. «Справа» О. Г. Лібермана: 1938–1939 рр.....	88
Березовський О. Руйнація культурних споруд Лисянщини (1940–1960 рр.).....	90
Орлянський В. Мелітопольська міська управа в період окупації (1941–1943 рр.) (початок).....	93
Слободинський Д. Карпатська Україна – рятівниця єврейства.....	95
Спудка І. Німецька окупаційна політика у соціокультурній сфері на території Запорізької області.....	98
Стародубець Г. Особливості кадрового забезпечення винищувальних батальйонів західних областей України в 1944–1946 рр.....	100
Юрченко В. Вплив партійних ідеологів на розвиток історичної науки в УРСР у середині 50–х – 70–х років XX століття.....	103
Гаргонич В. Участь молоді суміжних областей України і країн Східної Європи в гуманітарному співробітництві у 70–х – 80–х роках XX ст.....	106
Грищенко С. Основні причини та чинники торгівлі людьми в Україні та світі.....	110
Демеха І. Сільські громадські музеї Прикарпаття в роки незалежності України.....	111
Куравський В. Концепції створення Повітряних Сил Збройних Сил України (1991–2005 рр.).....	115
Лановюк Л. Музейні традиції Національного університету біоресурсів і природокористування України.....	117
Нестайко М. Участь львівських мистецтвознавців у пам'яткоохоронному русі 1960–1980 рр.....	119
Пархатіна М. Розвиток театрального мистецтва в 1990–х – на початку 2000 років: українсько–російський контекст проблеми.....	122
Богород А. Специфіка трансформації традиційної танцювальної діяльності українців в умовах глобалізації.....	124
Шемета Ю. Міжнародне співробітництво Київського національного університету 1991–2001 рр.: навчально–методична складова.....	126
Воляннюк О. Простори забуття: політичні критерії та теоретико–методологічні зауваги.....	129
Киридон А. Пам'ять як подорож у минуле (теоретичний дискурс).....	131
Клімов М. Канадсько–українське співробітництво в інноваційній сфері: історія та сучасність.....	133
Цимбал І. Регіональні особливості релігійної ідентичності в сучасній Україні.....	135
Штоквиш О. Етнічна образа як компонент суспільної пам'яті.....	137
Шевченко О. Особливості формування ринкової економіки сучасної України як результат подвійної інверсії її соціально–економічного розвитку.....	139
Бессонова М. Стратегії національної безпеки США пост–біполярної епохи: головні регіональні виміри загроз американським інтересам.....	141